

2003-
2023

Lagerbladet
firar 20 år!

NR 2
2023

Lagerbladet

Hittade rätt i Östhammar

När hon av en slump såg annonsen föll alla bitar på plats. Möt Julia Holmgren, SKB:s nya kommunikatör, som hittat en perfekt kombination i Östhammar.

**Superhäftiga
Ånghammaren!**

Nordupplands nya
kulturcentrum. | Sid 4

**Från grodflytt
till gallring.**

Naturvård i
praktiken. | Sid 10

**Full fart
i Forsmark.**

Förberedelserna
är igång. | Sid 16

Lagerbladets redaktion:
Eva Häll, David Zander
och Malin Gustafsson
Foto: Frida Fotografi

En fras jag ofta hör nu är "Det händer så mycket spännande på SKB!". Jag har arbetat i ganska många år på SKB, mer eller mindre hela mitt vuxna liv och frågar du mig så har det alltid hänt spännande saker på SKB. Vi har nog också i alla tider utropat att just nu är det så mycket intressant på gång. Det är klart att det händer mycket spännande på ett företag som SKB, som bedrivit världsledande forskning och teknikutveckling i 50 år.

Men kanske är det extra spännande just nu, när decennier av planering och forskning börjar omsättas i praktik. Vi förbereder för sprängstart för att bygga ut SFR, och de som arbetar på SFR kan se dag för dag hur arbetsområdet växer fram. I det här numret berättar vi mer om förberedande arbeten och SKB:s samarbete med projektets samverkanspartner Skanska.

Ett annat stort och spännande steg från planering till handling var den flytt av groddjur till nya gölar som genomfördes under sommaren. Vi berättar om det och om hur SKB arbetar övergripande med naturvård i en unik skogsmiljö.

I det här numret av Lagerbladet får du även stifta en första bekantskap med Stefan Engdahl, vår vd sedan en dryg månad tillbaka. Han har en massa spännande utmaningar framför sig, men kommer också med mycket erfarenhet av stora byggprojekt när han nu bytt från att planera infrastrukturprojekt i form av järnvägar och vägar till att leda våra projekt som ska ta hand om allt radioaktivt avfall från de svenska kärnkraftverken på ett säkert sätt för både människor och miljö.

Och tänk så många spännande möten min nya kollega Julia, vår nya kommunikator i Östhammar, har framför sig i SKB:s tjänst. Julia träffar du längre fram i tidningen, dessutom personligen om du kommer på vårt öppet hus på skyltsöndagen – välkommen!

Nu hoppas jag att du får en trevlig – och vem vet, kanske lite spännande – stund med Lagerbladet. Bläddra, läs och njut av de fina bilderna. Många är tagna av den lokala fotografen Frida Karlsson. Och gör som så många andra, lös vårt populära korsord som du hittar på sista sidan!

Eva Häll
Redaktör

Redaktionell information

Lagerbladet är Svensk Kärnbränslehantering AB:s externa informations-tidning. Den vänder sig i första hand till invånarna i Östhammars kommun, där vi planerar att bygga Kärnbränsleförvaret.

Tidningen ges ut två till fyra gånger per år och trycks i cirka 21 000 exemplar.

Lagerbladet delas ut till alla hushåll och fastighetsägare i Östhammars kommun, cirka 2 000 hushåll i Tierps kommun och cirka 700 hushåll i Uppsala kommun. Övriga kan gratis prenumerera på tidningen.

Om du har frågor om SKB:s verksamhet, ring 0173-883 00.

Ansvarig utgivare

Anna Porelius, kommunikationschef
www.skb.se

Grafisk form

To Be Frank

Omslag

Foto: Frida Fotografi

Tryck

Ätta.45 Tryckeri

Redaktion

Eva Häll
Malin Gustafsson
David Zander

Kontakt

SKB, Norra Tullportsgatan 3,
742 31 Östhammar
Telefon 0173-883 00
lagerbladet@skb.se
www.skb.se/lagerbladet

ISSN 1651-8683

3041 0001
TRYCKSAK

4

Ånghammaren lever upp igen.

I en industribyggnad från 1860-talet växer Nordupplands nya kulturcentrum fram.

10

Naturvård i praktiken.

Vi dyker ner i konstgjorda gölar och tar ett myggrikt skogsbad.

16

Full fart i Forsmark.

Bioreaktor och nya strandbankar. Förberedelserna för utbyggnaden är igång.

18

Nytt mål för SKB:s nya vd.

Han har lämnat vägar och järnvägar bakom sig. Nu styr Stefan Engdahl SKB.

19

Vad innebär ny kärnkraft för SKB?

SKB:s kommunikationschef Anna Porelius ger svar.

Nytt klurigt korsord!

Korsordsmakare Tomas Ceder har gjort det igen. Knäcker du hans extra nöt nedan?

Knäcker du korsordsmakarens tankenöt?

Efter förra Lagerbladet damp cirka 300 korsordssvar ner hos SKB. Att korsorden är väldigt populära har vi under åren förstått. Därför fortsätter vi med att ha denna utmaning på sista sidan av tidningen, ofta med bilder som anknyter till numrets innehåll.

Under nästan 10 år har Tomas Ceder varit en av de som gör de populära korsorden i Lagerbladet. Som tidigare sommarboende på Frebberholm i mer än 20 år klappar hans hjärta lite extra för Östhammar och kommunen.

Tomas har gjort korsord till och från i många år, bland annat åt Dagens Nyheter. Efter att ha jobbat med reklam en stor del av livet, har han nu trappat ner och ägnar sig mest åt egna designprojekt.

– Intresset för språk och ordlekar har funnits hos mig ända sedan jag lärde mig läsa och skriva, säger Tomas.

Foto: Privat.

Tomas skickar med en extra liten kluring till Lagerbladets läsare:

Korsord bygger delvis på att ett ord kan ha flera betydelser. Ta till exempel orden Var och Vad. Båda kan ha fem olika betydelser. Vilka? (Svaren hittar du i tidningen.)

ÅNGHAMMAREN — BLIVANDE KULTURC I NORDUPPLAND

TEXT: EVA HÅLL | FOTO: FRIDA FOTOGRAFI

För att skapa en plats för kultur och evenemang beslutade styrgruppen för mervärdesavtalet att satsa 10,5 miljoner kronor på att utveckla Ånghammaren i Österbybruk. "Potentialen att göra något fantastiskt är helt enorm. Ånghammaren blir en plattform för evenemang från teater och musik till utställningar", säger Bengt Lindholm, verksamhetschef på Österbybruk.

ETT ENTRUM

Österbybruk har en gedigen historia som går tillbaka till 1500-talet och bruket består av totalt tolv byggnader. En av byggnaderna är Ånghammaren, en industribyggnad från 1860-talet i vilken man smidde stångjärn med hjälp av ångkraft ända fram till 1943.

Under 1950-talet revs all industriell inredning ut och byggnaden blev ett bussgarage i stället. Tack vare medel från Riksantikvarieämbetet räddades byggnaden från förfall och rustades upp i början av 1990-talet. På senare tid har Ånghammaren använts för bland annat konstupställningar, julmarknader och teater- och operaföreställningar under sommartid.

“Det kommer att bli superhäftigt!”

När Ånghammaren så småningom är upprustad får det gamla anrika bruket en lokal som kan användas för flera olika slags evenemang, vilket gör att man ser positivt på framtiden.

– För oss är det en fantastisk möjlighet att mervärdesspengarna används till detta, menar Bengt Lindholm, verksamhetschef på Österbybruk. Det är en insats som gynnar hela kommunen och som kommer att främja alla med de olika slags evenemang och arrangemang som lokalen kan användas till. Det kommer att bli superhäftigt!

Paralleller med Dalhalla

Bengt berättar att han kan se paralleller mellan Ånghammaren och Dalhalla, men Ånghammaren är under tak och strategiskt beläget med geografisk närhet till flera närliggande stora städer.

– När Ånghammaren är klar kommer det finnas möjlighet att ta in 600 sittande eller cirka 1 300 stående gäster. Det finns inte många lokaler i Uppland som kan ta så mycket folk.

Det är en imponerande yta innanför de vitkalkade väggarna – en publik area på 690 kvadratmeter plus loge på ca 20 kvadratmeter samt entré och kapprum på 35 kvadratmeter. En lounge-del ska också skapas som ska kunna användas för konferenser eller mindre bröllop, men också i samband med pauser i föreställningar.

– De sotiga tegelväggarna invändigt, som minner om vad byggnaden en gång användes till, ska vara kvar. Konst gör sig så fint mot bakgrunden, tycker Bengt.

Finansierar upprustning av byggnaden

Pengarna i mervärdessatsningen kommer att användas för att finansiera upprustning av byggnaden. Man ska göra så små förändringar som möjligt samtidigt som man anpassar lokalen till moderna tider, till exempel genom att man installerar akustiktak.

I framtiden ska Ånghammaren kunna rymma olika kulturprojekt, konserter och mässor som alla ställer krav på en god inomhusmiljö för en större publik. Kanske även tv-produktioner kan bli verklighet. En del av finansieringen

Innanför Ånghammarens vitkalkade väggar är ytan imponerande. Den publika arean blir på drygt 700 kvadratmeter. De sotiga tegelväggarna som minner om byggnadens långa historia ska vara kvar.

ska användas för att anställa en person som kan utveckla verksamheten.

– Miljön här i Österbybruk är väldigt inspirerande och lockar till kreativitet. Inramningen – när man ser sig omkring i bruket – skapar en härlig miljö runt Ånghammaren. I Österbybruk förvaltar vi ett kulturarv som började på 1500-talet. Vi fortsätter att skriva historia och det är häftigt att känna att orten kan leva vidare. Kulturen är viktig på många olika sätt.

Upprustningen inleds i vår

Allt är färdigt för att kunna dra igång arbetet, den lokala entreprenören är utsedd. Men när inflationen gjort allt

så mycket dyrare, väljer man att avvakta med att påbörja upprustningen till våren, även om visst arbete redan är gjort, som att handikappanpassa lokalen och uppdatera brandskyddet.

Under vintern får Ånghammaren fungera som vinterförvaring av bland annat husbilar och då kommer Bengt arbeta med att hitta medfinansiering från andra håll, som från Boverket till exempel.

– Vi vill ju kunna göra allt det som vi har planerat för och senast hösten 2024 ska Ånghammaren nyinvigas, lovar Bengt.

Bengt Lindholm

Foto: SKB

Transportfartyget Sigrid fyller 10 år

I år fyller SKB:s eget transportfartyg m/s Sigrid 10 år. Hon har nu under ett decennium transporterat radioaktivt material längs våra kuster. Sigrid är ett specialdesignat fartyg och byggdes 2011–2013 i den lilla orten Galati i Rumänien av Damen Shipyards Group. Fartyget ägs av SKB, men drift och bemanning sköts av Furetank Rederi AB. Grattis, säger Lagerbladet!

Foto: Fredrik Hjerling

Kapsellaboratoriet i Oskarshamn fyller 25

17 november 2003 invigde dåvarande statsminister Göran Persson kapsellaboratoriet i Oskarshamns hamn. Sedan dess har det varit full fart i lokalerna.

I laboratoriet testas och finslipas tekniken för att svetsa fast botten och lock på kopparkapseln som ska innehålla använt kärnbränsle. Även de metoder som SKB kommer att använda för att kontrollera kapseldelarna och svetsfogarna utvecklas och demonstreras här.

Snart är det jul igen...

Julen närmar sig med stormsteg. Under skyltsöndagen den 3 december följer SKB traditionen och har Öppet hus på kontoret i Östhammar. Kom in på en kopp kaffe, pröva lyckan i vår frågesport och hör senaste nytt om de planerade slutförvaren i Forsmark. Vi har öppet mellan 15.00–19.00.

Varmt välkommen!

Foto: SKB

En ny kaj i Hargs hamn är invigd

29 september invigdes den nya kajen i Hargs hamn. SKB har tidigare delfinansierat den farledsfördjupning som möjliggjorde utbyggnaden av hamnen. Hargs hamn står nu väl rustad inför framtiden. Hargs hamns vd Peeter Nömm uppvaktades av SKB Näringslivsutveckling AB:s Stig Björne i samband med invigningen av den nya 182 meter långa kajen.

SKB finns i flera olika sociala kanaler. Där kan du följa vad som händer på företaget:

 Instagram: [skb_nyheter](#)

 LinkedIn/Facebook: [Svensk Kärnbränslehantering AB](#)

 X: [SKB_nyheter](#)

”Möjligheten att få träffa mycket folk genom evenemang och guidningar, och få skriva, fotografera och vara del i projekt, känns som en perfekt kombination för mig.”

Julia Holmgren - ny kommunikatör i Östhammar

TEXT: MALIN GUSTAFSSON | FOTO: FRIDA FOTOGRAFI

Trots sin unga ålder har Julia Holmgren jobbat med kommunikation i många år.

Efter några år på produktionsgolvet sökte hon sig vidare till kommunikationsavdelningen på Sandvik Coromant och hittade där sitt kall. Av en slump fick hon sedan se SKB:s jobbannons och förvånade sig själv med att skicka in en ansökan.

– Jag har alltid tyckt att det är roligt att inspirera andra. Att pedagogiskt förklara svåra saker och begrepp och göra dem lite enklare har alltid legat mig varmt om hjärtat, säger Julia Holmgren glatt, när Lagerbladet träffar henne på SKB:s Östhammarskontor.

Efter att ha läst tre år industritekniskt program på Wilhelm Haglunds gymnasium i Gimo, och sedan trainee-programmet på Sandvik Coromant, var det naturligt för Julia att ta anställning på företaget.

– Att jobba på produktionsgolvet i industrin var otroligt lärorikt och roligt. Jag fick verkligen lära mig verksamheten från grunden.

Blev Sandvik Coromants ansikte utåt

Efter ungefär fyra år i produktionen kände hon sig redo att gå vidare och sökte en tjänst på kommunikationsavdelningen. Att jobba med guidade turer, skriva internartiklar och vara Sandvik Coromants ansikte utåt var arbetsuppgifter hon snabbt vände sig vid.

Sandvik Coromant tar emot många besök från både skolor, andra företag, samarbetspartners och ibland också allmänheten, berättar hon. Eftersom språk är ett av Julias stora intressen, var de guidade turerna med utländska gäster en favorit.

– Jag har upptäckt att jag är ganska bekväm med att stå framför folk och prata, fortsätter Julia. Och tur är väl det, för jag blev ett av våra ansikten utåt för Sandvik Coromant under åren jag var där.

Såg SKB:s platsannonser av en slump

Trots att Julia egentligen inte letade efter nytt jobb, fick hon av en slump se SKB:s jobbannonser och förvånade sig själv lite grann med att skicka in en ansökan.

– Det kändes nästan som annonsen var skriven för mig. Den innehöll alla de arbetsuppgifter jag har tyckt varit roligast under åren, och variationen var det som lockade mig mest. Möjligheten att få träffa mycket folk genom evenemang och guidningar, och få skriva, fotografera och vara del i projekt, känns som en perfekt kombination för mig.

Julia har nu hunnit att jobba någon månad och från dag ett har det varit full fart. Hon har varit runt på SKB:s samtliga orter och kontor för att få ett helhetsgrepp om företaget. Träffat nya kollegor, börjat planera några evenemang och framför allt läsa in sig på SKB:s breda verksamhet.

– SKB har ju funnits med som en aktör i kommunen länge och mitt första möte med företaget var redan i grundskolan. Jag kan ju grunderna, men det är en helt annan sak att själv prata om och förklara för andra vad vi egentligen håller på med, varför vi gör det och hur vi vill genomföra det.

Hemma frodas familjelivet

Så vem är egentligen Julia då? 31 år gammal, född och upp-vuxen i Östhammar. Hon bor tillsammans med sin man och två små barn på fyra och sex år i en villa där familjelivet frodas.

Att hänga med barnen på deras olika fritidsaktiviteter är en stor favorit. Småttingarna är just nu inne i en period där allt från fotboll, friidrott, ridning och dans testas, och Julia och hennes man är med som glad hejarklack på det mesta.

Att stå i köket och baka och laga mat är ett också stort intresse. På frågan om hon har någon favoriträtt eller är extra duktig på något skrattar hon högt.

– Jag är ganska duktig på risotto och paella. Det brukar uppskattas av hela familjen, kanske främst av min lillebror! Och de blåbärsbullar jag bakade senast tog slut extremt snabbt, så det måste väl ha varit ett bra betyg även på dem.

– Att ta med sig lite saft, kaffe och nybakat på utflykt är ju aldrig fel. Man behöver ju inte åka så långt för att uppleva spännande saker i vår kommun. Vi brukar gå olika vandringsleder med barnen (kortare varianter än så länge). Ett par bra tips är naturreservatet i Kallerö nära Forsmark eller naturreservatet som ligger på Östra Tvärnö. Väl värda ett besök!

Kontoret i Östhammar en fast punkt

Julia kommer att tillsammans med kommunikatörskollegan Hanna Karlsson framöver styra skutan när det gäller evenemang och kommunikationsaktiviteter för SKB. Man kommer att möta dem i många olika sammanhang i kommunen.

Den fasta punkten för de båda är kontoret i Östhammar. Ett par gånger om året bjuder SKB in till kontoret, men utställningen är alltid öppen vardagar under kontorstid.

– Vi har en väldigt fin utställning. Kom gärna in, ta en kopp kaffe och låt mig berätta lite om allt jag pluggat in de senaste veckorna, avslutar Julia med ett stort leende.

Naturvård i praktiken

TEXT: DAVID ZANDER | FOTO: FRIDA FOTOGRAFI OCH DAVID ZANDER | ILLUSTRATION: LINNEA BLIXT

Från grodflytt till gallring. När SKB bedriver naturvård är det med målet att de planerade anläggningarna ska drivas i samexistens med de höga naturvärdena i området. Vi dyker ner i konstgjorda gölar och tar ett myggrikt skogsbad för att titta närmare på arbetet i praktiken.

Naturvård, det kan verka som ett diffust begrepp – en term som kan innefatta allt från planer och tillståndsproucesser till praktiska insatser. För SKB är studier och analyser av både djurliv och miljö viktiga delar av verksamheten.

I förra numret av Lagerbladet berörde vi ämnet när vi berättade om SKB:s hållbarhetsarbete. I den här artikeln kommer vi att göra nedslag i två praktiska exempel.

Det ena är hur SKB arbetar med skogsvård i ett område på över 700 hektar som har fått SKB som förvaltare. Det andra är en länge emotsedd flytt av amfibier som fått ny adress. Och det är där vi börjar. För om SKB:s arbete med naturvård har ett ansikte så är det ett litet ansikte med bred mun, ögonen långt isär och uppblåsta kindsäckar.

Det är förstas gölgrodan vi pratar om. En rödlistad art som under sommaren har fått byta adress när SKB flyttat dem från en boplatz som kommer påverkas av det kommande slutförvaret för använt kärnbränsle.

Amfibier på ny adress

Gölgrodan har kanske blivit ansiktet utåt för SKB:s arbete med biologisk mångfald, men om man förknippar arbetet med ett mer mänskligt ansikte så är det förmodligen Sara Nordén.

SKB:s platsekolog har hunnit dyka upp i Lagerbladet ett tiotal gånger sedan hon gjorde sin debut för 15 år sedan. För Sara var grodflytten en milstolpe när årtal av studier och förberedelser till slut ledde fram till årets flyttkampanj. När vi möter Sara är det tydligt att arbetet varit både väl emottett och lyckat.

– Jag säger som de brukar: Äntligen! Efter att vi har förberett oss i tio år så var det jätteroligt och lite pirrigt när det var dags för flytten, säger Sara.

Det är inför byggandet av Kärnbränsleförvaret som tre gölar behöver läggas igen, men en av dem var bebodd av både gölgroda och större vattensalamander. Gölgrodan, som i Sverige främst förekommer vid norra Upplandskusten, är fridlyst sedan 1985.

Redan 2012 inledde SKB arbete med att anlägga konstgjorda gölar dit grodorna så småningom skulle kunna flyttas. Att skapa den perfekta grodgölen kräver noggrann planering, då grodorna är noga med var de kan tänka sig att bo. De nya gölarna behövde ligga soligt och vindskyddat i närheten av andra gölar.

Varje ny göl har en yta på 200–400 kvadratmeter och

”Det var lite pirrigt när det var dags för flytten av gölgrodorna”, säger Sara Nordén, SKB:s platsekolog.

är grunda med någon enstaka djupare håla. Ett ”grodhotell” anlades även där grodorna kunde övervintra.

Sedan tidigare har man fått bekräftat att de nyanlagda gölarna verkar falla djuren i smaken, då man kunnat hitta grodor som självmant vandrat dit. Man har även kunnat se smågrodor, vilket tyder på att de även förökat sig på den nya platsen.

Varsam insamling

Den här sommaren var det dags att påbörja storskalig utflyttning. Sara beskriver hur arbetet går till.

– Gölgrodorna spenderar vintern nedgrävda i skogen och vandrar ner till gölarna på försommaren för att leka. När de kom fram i år så möttes de av ett staket runt gölen så att de inte kom in. De börjar då röra sig längst staketet och hamnar till slut i hinkar som grävts ned. Varje morgon var vi ute och tog hand om djuren som samlats in, berättar Sara.

Den större vattensalamandern lever, sitt namn till trots, främst på land, men söker sig precis som grodorna till gölarna för sin lekperiod. Även de kunde fångas in.

Grodorna och salamandrarna släpptes ut i de olika nyanlagda gölarna, och fördelades så att det inte skulle bli för trångt någonstans.

– Det var mycket jobb, men det gick också väldigt bra. Ungefär 50 gölgrodor och över 200 större vattensalamandrar

Maria Johansson och Sara Nordén hjälptes åt med flytten av gölgrödor och vattensalamandrar till nya gölar.

En vattensalamander mäts upp innan den flyttas till sin nya hemvist.

flyttades till nyanlagda gölar. Några av individerna märktes också under flytten så att vi ska kunna följa dem extra noga framöver, förklarar Sara.

Genom den årliga inventeringen kommer bestånden kunna följas, men redan nu har man fått intressanta resultat om grodornas beteende.

I arbetet med flytten hade Sara hjälp av Maria Johansson, biologistudent från Sveriges lantbruksuniversitet. Maria gjorde sitt kandidatarbete på gölgrödors hemvändarbeteende, så det passade utmärkt att kunna studera det i en faktisk flyttsituation.

Maria studerade huruvida grodorna skulle vilja vandra tillbaka till sin gamla göl. Men trots att man visste att vissa djur kan ha ett starkt hemvändarbeteende, så visade det sig att få individer försökte ta sig tillbaka, ett tecken på att de verkar trivas på sin nya plats.

Ett arbete med höga krav och ambitioner

Lagstiftningen är tydlig vad gäller fridlysta arter. Att vara aktsamma med livsmiljön för grodorna och salamandrar har varit en viktig fråga för SKB. Även inom SKB var det många från olika delar av företaget som var nyfikna och ville följa arbetet som Sara och hennes kollegor utförde.

– Jag märker att folk kan gå igång på mitt område. Det finns många intressanta ämnen inom SKB, men de här frågorna kan kanske vara lite lättare att förstå än det tekniska, säger Sara.

Ja, den här sommaren var det ekologin som stod i centrum. För Sara är det fortsättningen på en längre trend, där vikten av att arbeta med naturvårdsfrågor har blivit allt tydligare.

– Jag började på SKB under platsundersökningarna för 20 år sedan. Då var det nog lite konstigt med en ekolog bland alla geologer, men under resans gång så känns det som att hela organisationen har insett att det här är viktiga frågor för oss, inte minst i de tillståndsprövningar som vi ska gå igenom, säger Sara.

– Just artskydd har blivit en mycket mer betonad fråga

de senaste tio åren, så SKB var förutseende som tog ett stort grepp på arbetet tidigt. Kraven vi måste leva upp till har blivit tydligare under arbetets gång och då har det varit bra att vi redan i början hade en hög ambitionsnivå.

Spår och spillning ger mer information

Om gölgradan har agerat huvudperson i arbetet med områdets djurliv, så är den långt ifrån ensam i att studeras.

– Grodorna och större vattensalamander inventeras årligen, så att vi ser hur stammarna mår, men vi inventerar även flera andra arter, berättar Sara. Vi har till exempel en årlig viltinventering som utförs på två olika sätt. När det ligger snö utförs snöspårning, där vi främst studerar förekomsten av klövvilt, men vi följer även de rödlistade arterna lodjur och utter noga. På våren görs spillningsinventering där vi kan skatta mängden älg, rådjur och vildsvin. Det ger viktig referensdata som vi kan jämföra med när de stora byggprojekten startar, för att se om djuren påverkas, förklarar Sara.

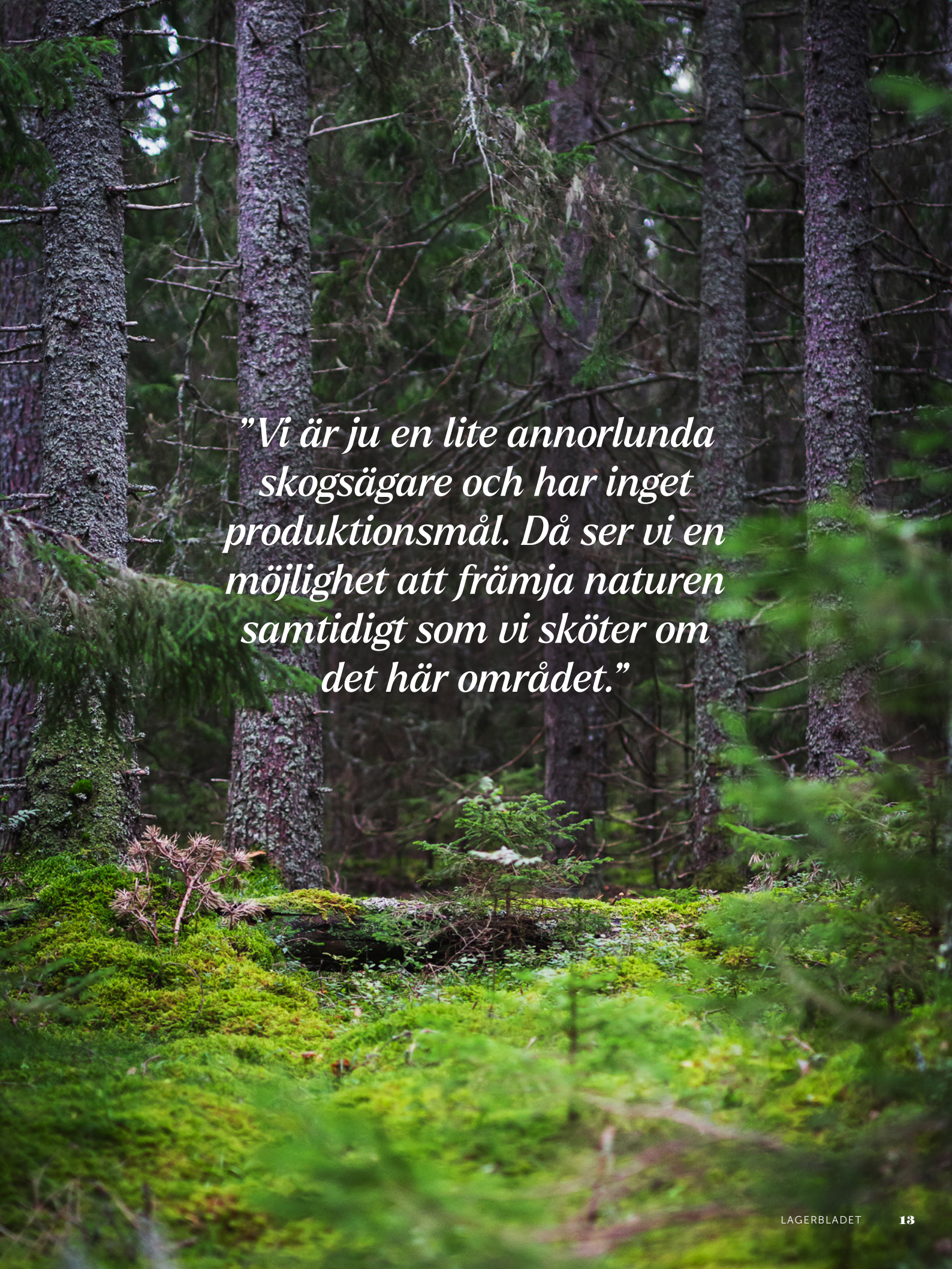
Man gör även årliga fågelövervakningar där observationer av arter som storlom, slaguggla, bivråk och havsörn sammanställs för att undersöka förekomster och revir i området. Var femte år inventeras dessutom fladdermöss, som är en skyddad art, men i dagsläget förefaller inga kolonier finnas inom SKB:s område.

De olika inventeringarna av både djurliv och naturvärden ger en sammantagen bild som är ovanligt detaljrik.

– Det är exceptionellt får man väl säga, det finns nog få platser som är så väl undersökta. Framför allt sett till hur många olika saker vi undersökt på samma ställe, säger Sara.

Vi lyfter blicken mot trädkronorna

Den årliga inventeringen kommer alltså visa hur väl de flyttade djuren anpassar sig. Flyttkampanjen kommer att återupprepas nästa år för att se till att så många som möjligt av djuren placeras om till nya hem. Men nu är det dags att lyfta blicken från gölarnas yta, och istället vända oss mot trädkronorna som reflekteras däri.

A photograph of a dense forest. The trees are tall and thin, with a mossy forest floor. The lighting is soft and natural, highlighting the textures of the tree bark and the vibrant green of the moss and foliage.

”Vi är ju en lite annorlunda skogsägare och har inget produktionsmål. Då ser vi en möjlighet att främja naturen samtidigt som vi sköter om det här området.”

Det första Inger Nordholm, som arbetar med skogsskötseln i SKB:s skogsområde, säger till oss är:

– Har ni inga andra skor med er än de där?

Det visar sig snabbt att det dessutom är i mer än skodon som vi kommit oförberedda för naturen som till stor del präglas av rikkärr, gölar och sumpskog. Bara några dagar tidigare har Forsmark dessutom drabbats av en mygginvasion av sällan skådat mått. Som tur är så är Inger själv väl förberedd och snart är vi på väg ut i skogen med en lånad keps och ett rejält lager myggsprej.

Vi befinner oss i närheten av de gölar där grodflytten skett några månader tidigare. Gölarna som måste läggas igen, ligger inom det område där byggnationer kommer ske ovan mark, men de är också del i ett större skogsområde som SKB äger sedan 2013. Även om området kommer påverkas lite av arbetet som sker på markytan så sköter SKB alltså hela det område under vilket underjordsdelarna av förvaret kommer ligga.

Unika skogsmiljöer

Sammantaget är det en yta på 720 hektar som SKB förvärvat från Sveaskog, varav ungefär 500 hektar är skogsmark. Och det är inte vilken skog som helst. Området som angränsar till både Kallriga naturreservat och Ekopark Forsmark, är en del i den unika naturmiljö som återfinns längst den norra Upplandskusten, där inlandsisen lämnat efter sig kalk som skrapades upp från Gävlebuktens botten.

Kombinationen av ett flackt kustlandskap och mycket kalk i marken gör området till en gynnsam plats för många ovanliga växter, örter och svampar, liksom en mängd olika djur och fåglar. Under SKB:s inventeringar i området hittades bland annat 23 rödlistade svampar, inklusive de starkt hotade brödtaggsvamp, bitter taggsvamp och lilafotad fingersvamp. Här kan man även hitta ovanliga orkidéer som guckusko och gulyxne.

När vi lämnar vägen och går inåt i skogen är det mindre ovanliga växter som sätter färg på marken – blåbär och lingon breder ut sig över mosstället. Tyvärr tillåter inte molnen av myggor att vi stannar upp för att njuta av en bärpaus. Den här dagen gör man bäst i att hålla sig i rörelse om man vågar sig in i Forsmarksskogarna.

"De färgade ytorna på kartan visar hur varierad naturen är. Skogsskötseln anpassas på varje plats", berättar Inger Nordholm.

En grön plan

Precis som grannarna i Kallriga naturreservat och Forsmarks Ekopark, fokuserar SKB på att ta hand om den speciella miljön. Målet med skogsskötseln är att bevara och förstärka de naturvärden som finns på platsen.

Inger Nordholms arbete utgår ifrån en skötselplan, där skogsområdet delats in i mindre bestånd utifrån hur miljön ser ut och vad som växer på respektive plats. De många färgade ytorna på kartan som Inger visar upp, belyser hur varierad naturen är i området. Här finns ung och gammal skog, barr- och lövskog, torrare delar och sumpskog med sin stora mångfald.

Den stora variationen visar sig vara utgångspunkt för hur man tar hand om skogen. Grunden i skötselplanen är så kallad ståndortsanpassning, vilket innebär att skogsskötseln anpassas efter förutsättningarna på varje plats. Vissa delar lämnas för fäbot, medan andra sköts för att utveckla skogen.

Träd till virke och fågelbon

Skötselplanen sätter långsiktiga ramar, men Inger och hennes kollegor gör årliga genomgångar av skogen för att se

Unga plantor av gran och tall trängs med mer snabbväxande björk. Konkurrensen börjar kännas av och snart är det dags att börja gallra så de unga plantorna kan växa sig höga.

hur den utvecklas och kunna planera upp skötselinsatser i rätt tid. Även under vårt besök i skogen kommenterar Inger tecken som antyder att det börjar bli dags att gallra i ett specifikt bestånd.

– Att vi tar hand om skogen utifrån varje områdes natur och förutsättningar gör också att våra naturvårdande insatser anpassas. I något område kan man lämna en tall som kan passa till fågelbon, i ett annat kan vi röja upp en glänta för att gynna en orkidé, säger Inger.

Sambandet mellan skogsvård och djurliv blir tydligt när Inger beskriver hur olika åtgärder kan skapa rätt förutsättningar för järpe, tjäder, orre och skogshöns. Samtidigt är det tydligt att hon brinner för skogen och hur den mår.

– Det finns ingen konflikt mellan ett hållbart skogsbruk och att få fram skog som mår bra. Det här bruket ger en fin kvalitetsskog, säger Inger.

Försiktiga insatser

I ett skogsbruk som värnar om naturvärden har man många specifika faktorer att ta hänsyn till när man utför det praktiska skogsarbetet. Inte minst är det viktigt vara tydlig med vilka förutsättningar man har att följa.

– Vi använder regionala entreprenörer för skogsarbetet, och har fått hitta personer som förstår vad vi vill åstadkomma här. I vanliga fall är det alltid maximal vinst som är målet när man avverkar, men här arbetar vi på ett annat sätt, förklarar Inger.

Arbetet i skogen måste anpassas så att det inte påverkar naturen eller djurlivet negativt. Till exempel så avverkar

man bara när backen är frusen för att undvika att marken skadas, speciellt vid de känsliga våtmarkerna som är viktiga för groddjur och orkidéer. Hänsyn tas till djurliv som kan störas av arbetet, man genomför exempelvis inga skötselåtgärder efter den sista december för att inte påverka havsörnen under dess häckningssäsong.

En annorlunda skogsägare

Under vintern kommer skötselplanen att arbetas om inför att man planerar att skriva ett naturvårdsavtal med Skogsstyrelsen kring målet att utveckla och bevara de höga naturvärden som finns på platsen.

– Vi är ju en lite annorlunda skogsägare och har inget produktionsmål. Då ser vi en möjlighet att främja naturen, samtidigt som vi sköter om det här området som vi behövt ta över. Vi har äldre skog på över hundra år som med sin ålder är värdefull som den är, men också yngre bestånd där vi kan göra mycket för att öka mångfalden bland både djur och växter, säger Sara.

Att prata med Sara och Inger belyser en intressant kontrast i den miljö som SKB fått ansvar för. Man valde platsen för slutförvaret på grund av en berggrund som var relativt sprickfri och torr, lämplig just för att det var en homogen och stabil miljö. Men ovan det område som valdes finns ett myllrande och rikt naturliv med speciella förutsättningar som avspeglar sig i djur- och växtlivet.

Plantor med framtiden för sig

Den spräckligt färggranna skogskartan blir verklighet när Inger lotsar oss längst skogsvägarna och pekar ut de olika områden som var och ett sköts efter sina egna naturvärden, men också efter sina förutsättningar. Inger pekar ut ett område där unga plantor växer till sig.

– Här hade vi gallrat för att hjälpa träden, men så kom stormen Alfrida och blåste ner allting. Det kändes inte roligt, men det är också det fina med skog, att man alltid kan börja om och skapa något bra.

Nu trängs unga plantor av gran och tall med mer snabbväxande björk och konkurrensen om utrymmet börjar kännas av. Snart är det dags att börja gallra för att ge de unga plantorna förutsättningar att växa sig höga.

Bland anrika träd och djup naturskog är det kanske de här plantorna som gör starkast intryck, när man betänker vad som kommer hända i området under deras levnadstid. Målet med SKB:s naturvårdsarbete, är att den här skogen ska så långt som möjligt kunna leva sitt eget liv, utan att påverkas av det stora projekt som ska ske hundratals meter under den.

Det som nu är en knälång tallplanta kommer kunna växa sig hög och blicka ut över ett område där slutförvaret för använt kärnbränsle ska hinna både byggas, fyllas och stängas under dess levnadstid. Ett unikt projekt som ska drivas i samexistens med de höga naturvärdena i en unik miljö.

FULL FART I FORSMARK!

Nu händer det mycket i Forsmark. Förberedelserna är igång för att SKB om ungefär ett år ska kunna inleda utbyggnaden av Slutförvaret för kortlivat radioaktivt avfall, SFR. Men innan bergarbetena kan påbörjas, är det mycket som ska på plats.

Ja, nu är det verkligen full fart! Som du ser på kartan på nästa sida så är det mycket på gång i Forsmark. Ett exempel där man såg framdrift timme för timme var när nya strandbankar byggdes, ett arbete som påbörjades direkt efter semestern.

Med hjälp av gamla bergmassor som legat på en pir sedan SFR byggdes för snart 40 år sedan, fyllde man igen och skapade en ny strandbank. Strandbanken är tänkt att bli tre meter hög och fungera som ny väg för SFR:s personal. Den kommer att behövas när staketgator flyttas och bygget drar igång på allvar.

Innanför strandbanken kommer det så småningom att fyllas upp med bergmassor för att skapa en stor yta som kan användas som upplag för krossat berg från utbyggnaden, och för uppställning av till exempel maskiner.

Ett populärt promenadstråk blir säkrare

Något som är positivt för personalen, både vid SKB:s kontor i Forsmark och för personalen på Forsmarks kraftstation, är att en gång- och cykelväg mellan Stora Asphällan och kärnkraftverket kommer att anläggas under hösten. Det är ett populärt promenadstråk för många och nu blir det säkrare både att cykla och att lunchpromenera.

Bioreaktor renar vatten från kväve

Värd att nämnas är den bioreaktor som ska anläggas på Stora Asphällan. Syftet med bioreaktorn är att den ska rena vatten från kväve som bildas vid sprängning. Kväve är något SKB vill undvika att släppa ut i till exempel Östersjön, eftersom det bidrar till övergödning.

Enkelt beskrivet kan man säga att SKB konstruerar dammar där träflis läggs i botten. Träflisen fungerar som kol- och energikälla till mikrober som finns naturligt i miljön och som reducerar kvävet i det länshållnings- och lakvatten

som leds till bioreaktorn. Planen är att SKB:s bioreaktor ska vara i drift när bergarbetena påbörjas nästa år.

Samverkansavtal med Skanska

För en del av dessa arbeten anlitar SKB själva entreprenörer. Ett exempel är projektet med strandbanken som utförts av Rasent, ett företag hemmahörande i regionen, i Skärplinge.

Andra arbeten görs tillsammans med Skanska som SKB i somras skrev ett samverkansavtal med. Nu har Skanska börjat komma på plats i Forsmark.

– För oss är det viktigt att Skanska kommer in i ett tidigt skede, så vi får en gemensam bild av det arbete vi har framför oss, säger Ida Tjerngren, projektledare för samverkansprojektet på SKB.

Samverkansprojekt med gemensam organisation

SKB och Skanska ska ha en gemensam organisation på plats, vilket är ett vanligt sätt när man samverkar i stora entreprenader, och något som Skanska är vana vid.

– Man kan säga att Skanska kommer att fungera som ett lokomotiv, förklarar Ida. De har ett arbetssätt för stora entreprenader, medan vi på SKB står för kunskap om och krav på den anläggning vi ska bygga. Samverkansorganisationen skapar både struktur och ett driv framåt.

Lagerbladet följer utvecklingen

Nu är det alltså full fart och även om du kanske inte märker av det i någon större utsträckning utanför Forsmarks check-point, så har SKB:arna som arbetar i Forsmark definitivt sett fysiska förändringar efter semestern. I kommande nummer av Lagerbladet berättar vi mer om allt som händer.

Ida Tjerngren

Det händer på Stora Asphällan

1

Här byggs en tre meter hög strandbank. För arbetet använder man sig av kvävefria bergmassor från piren (punkt 3). Arbetet utförs av entreprenören Rasent från Skärplinge. Klart julen 2023.

2

Längs den nya strandkanten anläggs en väg som de som arbetar på SFR kan använda under tiden anläggningen byggs ut.

3

Härifrån tas bergmassorna som den nya strandbanken byggs med. Bergmassorna togs ut när SFR byggdes för cirka 40 år sedan.

4

Till bergarbetena används först bräckt havsvatten, huvudsakligen kommer recirkulerat länshållningsvatten nyttjas. För rengöring av maskiner används industrivatten från FKA:s vattenreningsverk.

5

Här kommer en bioreaktor byggas som blir en del av den kväveringsanläggning som behövs för att hantera kvävet som uppkommer vid sprängningsarbeten.

6

Längs det populära promenadstråket mellan Stora Asphällan och kärnkraftverket byggs en ny gång- och cykelväg. Samtidigt läggs nya vattenrör och en ny kraftmatning ner.

7

Detta område kommer att fyllas igen med bergmassor från utbyggnationen. Platsen ska sedan användas dels för att krossa berg, dels som uppställningsplats för bland annat fordon.

8

SKB och vår samverkanspartner Skanska ska ha en gemensam organisation på plats i Forsmark. Här kommer Skanskas projektkontor att ligga.

9

Arbetet med utbyggnaden av SFR kommer att pågå under lång tid och de som arbetar i projektet behöver någonstans att bo. Här ställs Skanskas bostadsbaracker upp.

10

Hamnen i Forsmark ska rustas upp och ytterligare ett nytt kajläge ska byggas för bland annat borttransport av bergmassor.

Snabbfakta om Stefan Engdahl

Ålder:	52
Bostadsort:	Köpenhamn
Familj:	Fru och vuxna barn
Intressen:	Samhällsutveckling i stort, design och gestaltning, samt litteratur skriven mellan 1850–1950.
Senaste anställning:	Planeringsdirektör, Trafikverket

Välkommen Stefan Engdahl – ny vd på SKB

TEXT: EVA HÄLL | FOTO: ANDERS LINDBLOM

Den 1 oktober tillträdde Stefan Engdahl tjänsten som vd för SKB. Han kommer närmast från Trafikverket där han varit planeringsdirektör med ansvar för planering av statlig infrastruktur för vägar, järnvägar samt långsiktigt även för sjö- och luftfart.

SKB:s nye vd beskriver sig som en teknokrat i samhällets tjänst, en person som alltid varit intresserad av nutids-historia och samhällsutveckling.

– Jag kom över en statlig utredning efter Tjernobyl-olyckan på gymnasiet bibliotek. Den var rena läroboken i grundläggande reaktorteknik och jag minns att jag där också läste om slutförvaring av använt kärnbränsle. Jag har alltid känt ett intresse för att jobba med större systemfrågor av samhällsviktig karaktär, förklarar han.

”Övervintrade” lågkonjunkturen

På 1990-talet, när Stefan var klar med sin utbildning vid Lunds Tekniska Högskola, rådde djup lågkonjunktur i Sverige, speciellt inom bygg- och anläggningsbranschen.

– Jag ”övervintrade” genom att läsa ekonomi på ekonomihögskolan i Lund och parallellt arbeta som skiftarbetande metallarbetare på PLM:s aluminiumburksfabrik i Malmö.

När tiderna ljusnade fick den unge Stefan en trainee-tjänst på Vägverket Produktion, en stor entreprenad-

organisation inom Vägverket som senare bolagiserades och blev Svevia AB.

Blev Sveriges yngsta vägmästare

Efter sin traineeperiod blev han en av Sveriges yngsta vägmästare med ansvar för underhåll av vägarna på skånska Österlen. Efter att ha arbetat några år lockade skolbanken igen och då blev det doktorandstudier i projekteringsmetodik. Därefter blev det återigen jobb på Svevia och 2008 rekryterades han av Vägverket.

– Jag blev ganska snabbt direktör för projektverk-samheten. Sedan skapades Trafikverket, där jag var investeringsdirektör de första fyra åren. Fram till nu har jag varit planeringsdirektör med ansvar för den långsiktiga utvecklingen av det statliga transportsystemet. Vi var sammanlagt 1 000 medarbetare, varav många experter inom olika områden.

Spännande att komma till SKB

Stefan tycker det är spännande att komma till SKB. Företaget befinner sig i en intressant utvecklingsfas i och med investeringarna om cirka 19 miljarder kronor i nya anläggningar som ska göras de kommande åren. Han ser fram emot att arbeta med den fantastiska kompetens som finns inom SKB.

– SKB hanterar frågor som sträcker sig över mycket lång tid. Det gäller att ha både ett långsiktigt perspektiv och att leverera stegvis mot detta mål. SKB ska vara garanten för en säker, effektiv och hållbar hantering av kärnavfall så att samhället är tryggt och ägarna får optimala utgångspunkter för sina affärsverksamheter.

– Nu ser jag fram emot att vi tillsammans på SKB når långsiktiga mål genom ett analytiskt och kunskapsorienterat synsätt, där vi finner rätt åtgärder, implementerar dem och stegvis når målen. Kunskap, mod och engagemang är viktiga ledord framåt, avslutar Stefan.

Små modulära kärnkraftreaktorer kan spela en central roll i framtiden. Hur påverkar ny kärnkraft SKB? Bilden är en skiss från Vattenfall.

SKB och ny kärnkraft

I samhällsdebatten pratas det mycket om att Sverige bör bygga ny kärnkraft. Ny kärnkraft innebär nytt avfall. Vad innebär det för SKB? SKB:s kommunikationschef Anna Porelius ger svar.

Hur påverkas SKB av energipolitiken där det nu handlar mycket om att vi ska bygga ny kärnkraft i Sverige?

– Tillståndet för Kärnbränsleförvaret i Forsmark gäller för dagens kärnkraftsprogram. Det omfattar de reaktorer som stängts, de som är i drift och eventuell livtidsförlängning av dessa. Ett nytt kärnkraftsprogram innebär en ny tillståndsprocess, men avfallsfrågan utgör inget hinder för ny kärnkraft, snarare tvärtom. Nu behövs inte 40 år av forskning och utveckling, utan vi på SKB har redan en säker och godkänd slutförvarsmetod.

Så eventuellt nytt avfall hamnar inte automatiskt i slutförvaret i Forsmark?

– Nej, det krävs en ny tillståndsprocess med granskning av både Strålsäkerhetsmyndigheten och prövning i Mark- och miljödomstolen. Vi behöver också ett nytt beslut från regeringen och en acceptans i aktuell kommun. Vi är enligt Miljöbalken skyldiga att titta på flera lokaliseringar, och det finns stabil och torr berggrund på många platser i Sverige.

Har SKB redan börjat planera för en ny tillståndsprocess?

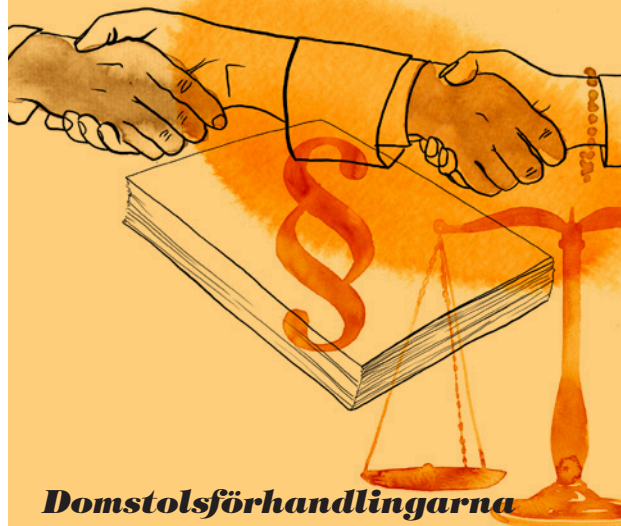
– SKB jobbar på uppdrag av sina ägare och det finns ännu inga beslut om investeringar i nya reaktorer, så det är för tidigt för oss att gå in i en ny tillståndsprocess.

Anna Porelius

Detta händer i tillståndsprövningarna

Illustration: Linnea Blixt

Domstolsförhandlingarna fortsätter för att SKB ska få tillstånd att bygga de olika anläggningarna i Forsmark och i Oskarshamn. Det här är på gång just nu.

Hamnen i Forsmark

Domen från Mark- och miljödomstolen har vunnit laga kraft, vilket möjliggör upprustning och anläggande av en ny kajplats i Forsmarks hamn.

Slutförvaret för använt kärnbränsle och Clink

SKB:s underlag inför kommande villkorsförhandling kungjordes av Mark- och miljödomstolen 18 augusti. Underlaget är utskickat på remiss. Remissinstanserna hade på sig till 10 oktober för att yttra sig. Dessa yttranden planeras att bemötas av SKB under december 2023.

Utökad lagring i Clab

I juni godkände Strålsäkerhetsmyndigheten, SSM, den preliminära säkerhetsredovisningen. I oktober lämnade SKB in en ansökan om provdrift. Efter godkännande kan SKB börja lagra in mer än 8 000 ton använt kärnbränsle i mellanlagret.

Utbyggt SFR

SKB lämnade i våras in en ansökan inför uppförande och drift av det utbyggda SFR till SSM. Ansökan, som omfattar bland annat en preliminär säkerhetsredovisning, systembeskrivningar och en avvecklingsplan, är ett viktigt steg i den stegvisa prövningen enligt Kärntekniklagen. Svar förväntas komma under första kvartalet 2024.

HÖSTKRYS

Skicka in svaren från de färgmarkerade rutorna till lagerbladet@skb.se eller med post till SKB, Äspölaboratoriet, Långö 300, 572 95 Figeholm, senast den 1 februari. Märk ditt svar "Lagerbladet Östhammar". Vi kommer att dra tre vinnare som får en present med posten.

			→		PILLERTRILLARE	SKRÄNIGA	LÄRKANS SÅNG	↕	BLÅSSEKTION	BLEV LAGLIG	SÖVS I SIPPOR	↕
JÄMFÖRS FLITIG MED	BÖLJANDE FORMER ATT SITTA PÅ	GAV UPP ETT DJURIGT LÅTE	RIKE ↕ DE GILLAR DET SKÖNA	GAMLA RYMDMÅTTET	GER FÖDA	HÖJTS SOM HÖNS						
									GJORDE HITEN SVASSA			SVÄNG PÅ BÖLJORNA
										LÄNGRE I HÖGSKOLA		
								BLODSTOCKNINGAR				
VÅLLA						SES MED ETSNÅL DEN SES MED VERA						LÅTER NÅGON FÅ
INTAR KASSLER SPANSKT JUBEL								TÖMMER LAGER				ÄR SCOUT ALLTID
VITTRA SÖNDER KLINGAT			BÖR MAN SOM EN KUNG I				ÄR DEN SOM ÄR NERE	DEN GER MED VÅGOR TALANG				
			TESTADE SÅNGEN MED TÅTA SKURAR							SVOR-DOMEN KÖR I UPPSALA		
					BUSKE FÖR UT- OCH IN-RESOR			KAMELKUSIN?				↕
RENA, KLARA, LUGNA						DE HÖJDA E:NA	RÖDA GRÖNSAKER GRUNDA VATTEN					
FÖR RESOR UNDER JORD		NIGERIA BLIR JUBILAR			FÖDA FÖR HJORD HAR LÅS						FÅTT IHOP	
ENORMA								GJORT MJUK LITAUEN			↕	
BLIR MATCH			↕ FÖRSTRÖS RÖTA				YNGEL ÄR FÖRSÖFFAD					
↕ ÄR NÄSTAN ALLA POLITIKER					SKÅDISEN JAMES			GIN & TONIC				
STRANDPELÅRE	LIV-VAKTER ELLER MÅNAR							?	→			
												

Konstruktion: Tomas Ceder